

МОДАЛЬНІ ВИСЛОВЛЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕНОЇ МОЖЛИВОСТІ В ІТАЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Охріменко Валерія Ігорівна,

канд. філол. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті здійснюється класифікація модальних висловлень запереченої можливості, зумовленої об'єктивними та суб'єктивними чинниками з погляду теорії прототипів. Заперечена можливість, зумовлена об'єктивними природними чинниками, є прототипом через виключення можливості компенсаційної діяльності. Далі слідують такі модальні значення (що демонструють зростання ступеня можливості компенсаційної діяльності): заперечена можливість, зумовлена об'єктивними сенсорними чинниками; заперечена можливість, зумовлена об'єктивними чинниками, пов'язаними з перешкодами при чуттєвому сприйнятті; заперечена можливість, зумовлена об'єктивними ситуативними чинниками; заперечена можливість, зумовлена суспільними аксіологічними нормами. Заперечена можливість, зумовлена суб'єктивними чинниками, призводить до виникнення таких модальних значень: заперечена можливість на позначення нестерпного ситуативного емоційного стану (прототипне значення); заперечена можливість на позначення нестерпного тривалого емоційного стану; заперечена можливість на позначення неминучості ауторефлексії; заперечена можливість на позначення неминучості результативної рефлексивної діяльності.

Ключові слова: *заперечена можливість, прототип, об'єктивні чинники, суб'єктивні чинники, когнітивна ситуація, ауторефлексія, епістемічний стан, емоційний стан, спонтанна вербальна реакція.*

Актуальність даної розвідки зумовлена потребою досліджень мовних одиниць (зокрема, категорії модальності) на глобальному дискурсивному рівні виходячи з поліпарадигмального характеру сучасної лінгвістики.

Метою даної статті є встановлення типології та варіативності модальних значень запереченої можливості.

Об'єктом дослідження є висловлення з модальним значенням запереченої можливості.

Предметом дослідження є категоріальні ознаки висловлень з модальним значенням запереченої можливості, їхні смислові зв'язки на трансфрастичному рівні у контексті функціонування.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше розглядається типологія модальних значень запереченої можливості з погляду теорії прототипів.

Найбільш розповсюдженим підходом до класифікації категорії модальності у сучасному мовознавстві є її поділ на об'єктивну та суб'єктивну [Белова 1998, 308]. Положення когнітивної лінгвістики щодо вияву прототипного значення мовної форми у запереченні співвідноситься з постулатом філософської концепції логічного атомізму Б. Рассела щодо віднесення заперечних базисних суджень до класу фактичних посилок [Рассел, 1999, 168–181]. Тому ми вважаємо за доцільне класифікувати чинники, що призводять до модального значення заперечення, на об'єктивні та суб'єктивні. Аналіз функціональних особливостей модальних висловлень зі значенням запереченої можливості, зумовленої об'єктивними чинниками, та запереченої можливості, зумовленої суб'єктивними чинниками, здійснюватиметься із застосуванням теорії прототипів, оскільки "у теорії прототипів стверджується, що множинність опозицій залежить від сигніфікативного змісту індивідуальних знаків" [Дем'янков 1996, 140].

Розглянемо модальні висловлення запереченої можливості, зумовленої об'єктивними чинниками. Проаналізований масив прикладів свідчить про те, що об'єктивні чинники не є однорідними, що призводить до різних відтінків модального значення. Розглянемо детальніше.

1. Заперечена можливість, зумовлена природними об'єктивними чинниками.

У ситуаціях даного типу об'єктивні чинники пов'язані з природою, навколишнім середовищем, форс-мажорними обставинами.

(...) quando ormai i superstiti si avvidero che nessun edificio poteva più essere salvato, (...) a quel punto mancò a ciascuno la volontà di combattere contro il castigo divino. Sempre più stanche furono le corse ai pochi secchi d'acqua rimasti, mentre ancora ardeva quietamente la sala capitolare con la superba casa dell'Abate (...) Al terzo giorno (...) i monaci e tutti gli altri raccolsero le loro cose e abbandonarono il pianoro ancora fumante, come un luogo maledetto [Eco 2006, 499].

Заперечена можливість зумовлена в даному випадку стихійним лихом – пожежею. Розглянемо смислові відношення між частинами модального висловлювання: *quando ormai i superstiti si avvidero che* → *nessun edificio poteva più essere salvato*, → *a quel punto mancò a ciascuno la volontà di combattere* – коли ти, що залишились в живих, вже збагнули, що жодну будівлю неможливо врятувати від вогню, у всіх забракло волі продовжувати боротьбу. Схематично смислові відношення можна представити таким чином: усвідомлення неможливості → припинення волевияву. Наступне висловлювання містить інформацію про згортання дій, спрямованих на боротьбу з пожежею (*Sempre più stanche furono le corse ai pochi secchi d'acqua*). Отже, аналіз не трансфрастичному рівні модальних висловлювань зі значенням запереченої можливості, зумовленої об'єктивними чинниками, дозволяє зробити висновок про контамінацію епістемічного стану (момент усвідомлення неможливості) та волевияву (припинення волевияву), а момент усвідомлення неможливості пов'язується з припиненням волевияву через оцінку недоцільності дій.

2. Заперечена можливість, зумовлена сенсорними об'єктивними чинниками.

У ситуаціях даного типу розглядається сенсорна депривація суб'єкта сприйняття. Хоча сенсорні здібності належать суб'єкту, ми визначаємо їх не як суб'єктивні, а як об'єктивні сенсорні чинники, оскільки суб'єкт розглядається у такому випадку як частина природи, є сенсорна депривація є здебільшого невідконтрольною.

Заперечена можливість може бути зумовлена постійною чи ситуативною депривацією сенсорних аналізаторів суб'єкта сприйняття. Постійна депривація певного сенсорного аналізатора (зорового, слухового) виключає можливість суб'єкта сприймати інформацію за допомогою відповідного каналу, причому інформативна недостатність корелює із ступенем привативності аналізатора. Привативність зорового аналізатора, що характеризується найнижчим ступенем привативності (інформація візуально сприймається всіма учасниками комунікативної ситуації, і є менш привативною, тобто залежною від конкретного суб'єкта, у той час як тактильна інформація сприймається суб'єктом індивідуально і є більш привативною), призводить до більшої інформативної депривації. Постійна / тимчасова сенсорна депривація призводить до постійної / тимчасової інформативної, діяльнісної депривації.

Близькість модальних значень запереченої можливості та негативного волевияву у ситуаціях примусу виявляється у можливості їх імпліцитної взаємоінклюзивності. Розглянемо приклад. *La strada aperta alla ricerca da Christopher Reeve dopo la terribile caduta da cavallo che il 27 maggio 1995 lo aveva costretto su una sedia a rotelle, non si ferma con la morte dell'autore* [Chi N 42, 10. 2004, 147]. У даному висловлюванні модальне значення негативного примусового волевияву (*la terribile caduta da cavallo... lo aveva costretto su una sedia a rotelle* – *падіння з коня примусило його до пересування в інвалідному кріслі*) імпліцитно включає модальне значення запереченої можливості, зумовленої об'єктивними чинниками сенсорної депривації, тобто логічно виводиться значення неможливості нормального пересування.

3. Заперечена можливість, зумовлена об'єктивними чинниками, пов'язаними з перешкодами при чуттєвому сприйнятті. У ситуаціях даного типу йдеться не про постійну, а про ситуативну, тимчасову сенсорну депривацію, викликану перешкодами при чуттєвому сприйнятті. Суб'єкт розглядається окремо від природи (функціонування власних сенсорних здібностей), а неможливість чуттєвого сприйняття зумовлена об'єктивними чинниками. Розглянемо приклад.

Arrivai alla chiesa di San Salvatore dove si teneva il processo, ma non potei entrare, per la gran folla che vi era davanti. Però alcuni stavano issati e attaccati alla inferriata delle finestre e vedevano e udivano quanto vi avveniva, e ne riferivano agli altri di sotto [Есо 2006, 237].

У даному випадку мовець зазначає, що не зміг увійти до церкви через великий натовп (*non potei entrare, per la gran folla che vi era davanti*), проте за наявності сильного бажання він зміг би протиснутися (маємо випадок фізичних перешкод, що змушують суб'єкт до зміни траєкторії руху, й імпліцитну взаємоінклюзивність модальних значень запереченої можливості та негативного примусового волевияву). Зазначимо, що заперечена можливість, зумовлена об'єктивними сенсорними чинниками, має вищий ступінь неможливості через особистісні привативні обмеження, що не дають змоги до компенсації (суб'єкт з привативним зоровим аналізатором не може візуально сприймати інформацію). Повернемось до аналізу прикладу. У наступному висловлюванні йдеться саме про компенсаторну діяльність комунікантів: ті, що не могли безпосередньо бачити і чути, що саме відбувається в церкві, оскільки не змогли туди увійти через натовп (заперечена можливість, пов'язана з об'єктивними чинниками: неможливістю доступу), підійшли якнайближче до вікон, і бачили й чули все, що могли (*vedevano e udivano quanto vi avveniva*), тобто чуттєве сприйняття відбувається з наявністю перешкод, але все ж таки відбувається.

4. Заперечена можливість, зумовлена об'єктивними ситуативними чинниками. У ситуаціях даного типу йдеться про заперечену можливість певної діяльності, зумовленої об'єктивними ситуативними з погляду мовця чинниками.

Il vecchio (...) continuava a parlare, sempre ancora sperando di terminare la giornata con un affare; ma Alfonso, che per un istante era stato là là per cedere, si rammentò ad un tratto di tutte le dolorose difficoltà del suo stato finanziario e con voce alquanto alterata espose le cifre entrate e i suoi esborsi concludendo che assolutamente non poteva neppur sognarsi di aumentare le spese. Per timore di vedersi gettato in nuovi

imbarazzi finanziari ebbe frasi incisive: non voleva udire altri ragionamenti diffidando della propria fermezza [Svevo 1985, 24–25].

У наведеному фрагменті мікротексту модальне висловлювання зі значенням запереченої можливості вживається на позначення неможливості дій мовця, зумовлених об'єктивними чинниками. Сміслові відношення між частинами модального висловлювання з'єднують інформацію про скрутність економічного становища та неможливість збільшити витрати: *si rammentò... di tutte le dolorose difficoltà del suo stato finanziario e con voce alquanto alterata espose le cifre entrate e i suoi esborsi concludendo che* → assolutamente non poteva neppur sognarsi di aumentare le spese, причому модальне значення запереченої можливості підсилюється модифікатором категоричної достовірності "assolutamente". Висновку про неможливість дій передують негативно емотивно маркована констатація об'єктивних чинників (*si rammentò... di tutte le dolorose difficoltà del suo stato finanziario*) з обґрунтуванням (*espose le cifre entrate e i suoi esborsi*). Констатація неможливості дій, пов'язаних з витратами, призводить до відмови мовцем позичити гроші. Отже, у модальних висловлюваннях зі значенням запереченої можливості в контексті діяльності: 1) встановлюються причиново-наслідкові зв'язки між об'єктивними ситуативними чинниками та неможливістю відповідних дій мовця, що семантично маркуються значенням привативності; 2) відбувається імплікація модального значення негативного примусового волевияву.

5. Заперечена можливість, зумовлена суспільними аксіологічними нормами.

У ситуаціях даного типу йдеться про вплив аксіологічних суспільних норм на діяльність мовця.

Perché crucciarsi in vane fantasie? Dopo tutto egli non poteva cambiar l'aspetto secolare delle cose e delle istituzioni: dopo tutto egli, se non impedito, non aveva neppur commesso il male, e se l'errore c'era si poteva ancor rimediare, aiutando Filippo Gonnese ad andarsene lontano, magari nelle libere Americhe, e col tempo appurare e rimediare le cose [Deledda 2003, 147].

Щоб запобігти нерівному шлюбу Сільвестри Арко, дівчини з найзаможнішої міщевної сім'ї, з бідняком Філіпом Гоннезою, родина Арко інсценує його участь у вбивстві Карла Арко, підкупляє свідків та робить все, щоб його засудили та вислали відбувати ув'язнення. Після того, як родина Арко домоглася свого, Стефано Арко, знаючи про невинність Філіпа, відчуває докори сумління, проте констатує неможливість змінити корінним чином ситуацію. Модальне висловлювання зі значенням запереченої можливості вказує на неможливість мовця змінити вікові традиції тогочасного суспільства Сардинії (egli non poteva cambiar l'aspetto secolare delle cose e delle istituzioni). Наступні висловлювання мовця містять інформацію про дії, спрямовані не на відновлення справедливості, оскільки такі дії суперечили б тогочасним суспільним нормам, а про дії, спрямовані на покращення становища засудженого (*si poteva ancor rimediare, aiutando Filippo Gonnese ad andarsene lontano, magari nelle libere Americhe*). Дії, можливість яких допускається мовцем (влаштування засудженому втечі до Америки), не суперечать суспільним нормам, мета яких – запобігти нерівному шлюбу. Аналіз фактологічного матеріалу дозволяє зробити висновки про: 1) зумовленість дій мовця суспільними аксіологічними нор-

мами; 2) реалізацію через категорію запереченої можливості опозиції "можливість / неможливість діяльності" у залежності від суспільних норм; 3) імплікацію привативної (привативно-компенсаторної) діяльності мовця у випадку дисоціації за валоритивною віссю індивідуальних та суспільних ціннісних норм.

Таким чином, заперечена можливість, зумовлена об'єктивними природними чинниками, призводить до припинення діяльності (неможливість взагалі), дане модальне значення запереченої можливості є прототипом. Далі слідують такі модальні значення (що демонструють зростання ступеня можливості компенсаторної діяльності): заперечена можливість, зумовлена об'єктивними сенсорними чинниками, що призводить до привативної діяльності, при цьому виключається можливість компенсації наслідків депривації (неможливість компенсаторної діяльності); заперечена можливість, зумовлена об'єктивними чинниками, пов'язаними з перешкодами при чуттєвому сприйнятті, що не виключає можливості компенсації наслідків сенсорної депривації (існує можливість компенсаторної діяльності з імплікованими модальним значенням простої / категоричної достовірності при описі фрагменту дійсності); заперечена можливість, зумовлена об'єктивними ситуативними чинниками, що призводить до припинення дій (існує можливість / необхідність компенсаторної діяльності); заперечена можливість, зумовлена суспільними аксіологічними нормами (існує можливість / необхідність компенсаторної діяльності).

Розглянемо модальні висловлення запереченої можливості, зумовленої суб'єктивними чинниками. Вживання модальних висловлювань із значенням запереченої можливості, зумовленої суб'єктивними чинниками, пов'язується передусім з емоційним станом учасників комунікативного процесу, а також з епістемічним станом, контамінованим емоційним. Аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що заперечена можливість в емоційному контексті є пов'язаною з емоційним станом мовця, що може бути як спонтанним, зумовленим даною комунікативною ситуацією, так і тривалним, зумовленим постійно повторюваними комунікативними ситуаціями з постійною оцінкою за валоритивною віссю (негативною). Розглянемо детальніше.

1. Заперечена можливість на позначення ситуативного нестерпного емоційного стану.

Il mondo reale era completamente svanito. Non restava più se non un mondo fittizio in cui respiravo ansioso, col cuore compresso, incapace di proferire una sillaba (...) La strana sensazione si dissipò quando infine, non potendo più sopportare quel silenzio e immobilità marmorea di Giuliana, proferii le prime parole. Il suono della mia voce fu diverso da quel che credevo al momento d'aprire le labbra. Involontariamente, la mia voce fu dolce, tremula, quasi timida. M'aspettavi? [D'Annunzio 1996, 152].

Тулій перебуває у дуже пригніченому емоційному стані, оскільки його очікує неприємна розмова з дружиною, яка йому зрадила. Емоційний стан пригніченості (*col cuore compresso, incapace di proferire una sillaba*) досягає крайньої межі, мовець більше не може переносити мовчання і відчуває потребу почати говорити *non potendo più sopportare quel silenzio* → *proferii le prime parole*. Значення інтенсивного емоційного стану, що досягає крайньої межі для суб'єкта, семантично маркується ЛЮ зі значенням "нестерпності": *non potendo più sopportare*, а заперечене модальне

висловлювання виникає "на стику" максимальної інтенсифікації емоційного стану та спонтанної вербальної реакції. Аналіз модальних висловлювань зі значенням запереченої можливості в емоційному контексті дозволяє виявити 1) зв'язок між сегментами мікротексту з інформацією про максимальну інтенсифікацію емоційного стану мовця та про спонтанну вербальну / невербальну реакцію мовця; 2) семантичне маркування емоційного стану значенням перевищення міри якості та семантичне маркування вербальної / невербальної реакції мовця значенням спонтанності; 3) імпліцитний зв'язок спонтанної вербальної / невербальної реакції з необхідністю.

2. Заперечена можливість на позначення тривалого нестерпного емоційного стану.

"Sì, è finita..., è finita..." , ella rispose, continuando a piangere, "è finita..., ed io non ne posso più! Tuo padre mi odia, ed io devo andarmene, sì, devo andarmene... Devo lasciarvi tutti tranquilli" (che amarezza ella mise in quel tutti); "ma sebbene tuo padre me lo rinfacci ogni giorno, che io sono un'intrusa, tu lo sai bene, Stefano..., tu lo sai... che io non volevo venir qui... Il cuore mi diceva ciò... che ora accade" [Deledda 2003, 124].

На відміну від попереднього випадку, у даній ситуації йдеться про тривалий емоційний стан мовця, створений тривалою дією комунікативних чинників. Марія, одружившись зі Стефано Арка, сім'я якого належала до вищого соціального прошарку, ніж її власний, зазнає у перші місяці шлюбу зневажливого ставлення як з боку батька Стефано, так і прислуги в домі. Модальне висловлювання зі значенням запереченої можливості вжито на позначення неможливості для мовця ситуації, що склалася (*è finita..., ed io non ne posso più* – все скінчилось, я більше не можу). Всі висловлювання мовця є емотивно гіпернасиченими, що виявляється у постійних повторях, еліпсисі та супроводжуються невербальною емоційною реакцією (*continuando a piangere*). Тривалий негативний емоційний стан мовця призводить до рішення припинити дію негативних чинників – залишити чоловіка. Наступні висловлювання мовця щодо імплікації власних дій мають модальне значення необхідності (*devo andarmene... Devo lasciarvi tutti tranquilli*), а між негативним емоційним станом мовця та його рішенням щодо подальших дій встановлюється причиново-наслідковий зв'язок. З одного боку, мовець прагне вийти за межі ситуації, що склалася, з іншого боку, стверджуючи, що передчуття саме такої ситуації впливало на небажання свого часу вступати в шлюб (*io non volevo venir qui... Il cuore mi diceva ciò... che ora accade*), здійснює реконструкцію перебігу подій, що імплікує висновок: "якби я тоді так не вчинила, то зараз би цього не було". Розглядаючи на трансфрастичному рівні модальні висловлювання зі значенням запереченої можливості в емоційному контексті на позначення тривалого емоційного стану, можна зробити такі висновки: 1) дані модальні висловлювання з'єднують сегменти мікротексту з інформацією про тривалу дію негативних комунікативних чинників та дії мовця, спрямовані на усунення негативних чинників; 2) існує причиново-наслідковий зв'язок між максимально інтенсифікованим негативним емоційним станом мовця та його компенсаторними діями, спрямованими на усунення негативної ситуації; 3) модальне значення запереченої можливості імплікує модальне значення необхідності на позначення компенсаторних дій мовця.

Проаналізований масив прикладів дозволяє зробити висновок, що модальні висловлення із значенням запереченої можливості, зумовленої суб'єктивними чинниками, вживаються на позначення епістемічного стану комунікантів, контамінованого емоційним станом. Розглянемо детальніше.

3. Неможливість уникнення ауторефлексії. Ситуації, в яких вживаються висловлення з модальним значенням даного типу, можна визначити як "процес ауторефлексії не може не відбуватись".

Oh, egli non poteva dimenticare la voglia di ridere ch'ella aveva manifestato al principio del loro colloquio. Se faceva a quel modo il passo più importante della sua vita, come si sarebbe comportata accanto ad un uomo che non amava? Era perduta! [Svevo 1991, 52].

Модальне висловлювання зі значенням запереченої можливості вживається в контексті ауторефлексії. Еміліо не міг забути, що перед тим, як повідомити йому, що Анджоліна, не збираючись його покидати, збиралася заміж за іншого, вона хотіла сміятися (*egli non poteva dimenticare la voglia di ridere ch'ella aveva manifestato al principio del loro colloquio*). Перцепція в минулому емоційного стану комуніканта співвідноситься з характером повідомлюваної ним інформації, при цьому мовець відмічає дисоціацію між емоційною реакцією та інформацією комуніканта. Дана дисоціація стимулює ауторефлексію мовця: відтворення в пам'яті фрагменту дійсності та оцінки комуніканта: мовець оцінює комуніканта як несерйозного (*Era perduta!*). Відмітимо, що процес ауторефлексії мовця є емоційно контамінованим, про що свідчить вживання вигуків і питальних та окличних речень. Отже, дисоціація за валоритивною віссю емоційної реакції комуніканта та характеру повідомлюваної ним інформації стимулює рефлексивну діяльність мовця з відтворенням відповідного фрагменту реальності та здійсненням оцінки комуніканта. Процес ауторефлексії мовця має тенденцію до контамінації з емотивним модусом (ступінь значимості фрагменту дійсності корелює з множинністю ауторефлексії відповідного фрагменту дійсності).

4. Неможливість уникнення результативної рефлексивної діяльності. Ситуації в яких вживаються висловлення з модальним значенням даного типу, можна визначити як "процес ауторефлексії не може мати іншого результату, крім...".

Quando si separarono, egli volle ancora analizzare le proprie impressioni e camminò solo, senza direzione. Un lampo d'energia rese il suo pensiero rapido e intenso. S'era imposto un problema e subito lo risolse. Avrebbe fatto bene a lasciarla immediatamente e non rivederla più. Non poteva più ingannarsi sulla natura dei propri sentimenti perché il dolore che poco prima aveva provato era troppo caratteristico con quella vergogna per lei e per se stesso [Svevo 1991, 56].

У наведеному прикладі модальне висловлювання зі значенням запереченої можливості вживається на позначення результату рефлексивної діяльності, контамінованої емоційним станом мовця. Причиново-наслідкові відношення між частинами модального висловлювання визначаються як зумовленість результату ауторефлексії власним емоційним станом, що оцінюється як негативний (*Non poteva più ingannarsi sulla natura dei propri sentimenti* ← *il dolore che poco prima aveva provato era troppo caratteristico con quella vergogna per lei e per se stesso* – він не міг більше обманювати

себе щодо природи власних почуттів ← біль, який він щойно відчув, дуже нагадував почуття сорому за неї та за себе). Мовними засобами передачі результативної рефлексивної діяльності є ЛЮ з семантикою раптовості (*Un lampo d'energia, subito*), завершений минулий час *passato remoto* та *trapassato prossimo* (*volle, rese, s'era imposto, risolse*). Зазначимо, що імперфект власне модального висловлювання *Non poteva più ingannarsi* у сполученні з категорією заперечення та кількісним показником (не міг більше) вводить інформацію про протиставлення хибного епістемічного стану мовця в минулому (раніше він обманювався у своїх почуттях) та істинного епістемічного стану у даний момент (він вже не обманюється у своїх почуттях). На відміну від попереднього прикладу, в якому розглядався процес ауторефлексії, результативна рефлексивна діяльність характеризується більш абстрагованими чинниками комунікативної ситуації: у даному випадку йдеться вже про дисоціацію за валоритивною віссю емоційного стану та поведінки мовця, що стимулює його результативну рефлексивну діяльність, метою якої є рішення про дії, спрямовані на зміну відповідного фрагменту МКС, що оцінюється негативно.

Таким чином, заперечена можливість, зумовлена суб'єктивними чинниками, призводить до виникнення таких модальних значень (що демонструють зростання ступеня можливості компенсаторної діяльності по мірі віддалення від прототипу): заперечена можливість на позначення нестерпного ситуативного емоційного стану (прототипне значення, оскільки вербальна / невербальна реакція, що виникає у даній ситуації, характеризується спонтанністю, що унеможливорює компенсаторну діяльність мовця); заперечена можливість на позначення нестерпного тривалого емоційного стану (незначне віддалення від прототипу через незначне зменшення спонтанності); заперечена можливість на позначення неминучості ауторефлексії (віддалення від прототипу через зростання аспонтанності); заперечена можливість на позначення неминучості результативної рефлексивної діяльності (максимальне віддалення від прототипу через зростання аспонтанності та зростання питомої ваги позаситуативних чинників).

В статье осуществляется классификация модальных высказываний отрицательной возможности, обусловленной объективными и субъективными факторами с точки зрения теории прототипов. Отрицательная возможность обусловлена объективными естественными факторами, являясь прототипом посредством исключения возможности компенсаторной деятельности.

Ключевые слова: отрицательная возможность, прототип, объективные факторы, субъективные факторы, контаминация, ауторефлексия, эпистемическое состояние, эмоциональное состояние, спонтанная вербальная реакция.

The article deals with classification of modal meanings of negative possibility caused by objective and subjective factors from the point of view of prototype theory. Negative possibility caused by objective factors demonstrates such meanings: negative possibility caused by natural factors (a prototype), caused by natural sensorial factors, caused by impediments during sensorial activity, caused by objective situational factors, caused by social norms. Negative possibility caused by subjective factors demonstrates such meanings: insupportable situational emotional state (a prototype), insupportable durative emotional state, inevitability of processional autoreflection, inevitability of resultative autoreflection.

Key words: negative possibility, prototype, objective factors, subjective factors, contamination, autoreflection, epistemic state, emotional state, spontaneous verbal response.

Література:

1. *Белова А.Д.* Лингвистические аспекты аргументации (на материале современного английского языка): дис. на соиск. учен. степени докт. филол. наук: 10.02.04 "Германские языки" / А.Д. Белова – К., 1998. – 368 с.
2. *Демьянков В.Д.* Прототипический подход / В.Д. Демьянков // Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Филологический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова, 1996. – С. 140–145.
3. *Рассел Б.* Исследование значения и истины / Б. Рассел – М.: Идея-Пресс, Дом интеллектуальной книги, 1999. – 400 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. *D'Annunzio G.* L'innocente / D'Annunzio G. – Milano: Oscar Mondadori, 1996. – 335 p.
2. *Deledda G.* La giustizia / G. Deledda. – Roma: Biblioteca Economica Newton, 2003. – 158 p.
3. *Eco U.* Il nome della Rosa / U. Eco. – Milano: Tascabili Bompiani, 2006. – 539 p.
4. *Svevo I.* Senilità / I. Svevo. – Roma: Biblioteca Economica Newton, 1991. – 191 p.
5. *Svevo I.* Una vita / I. Svevo. – Milano: Oscar Mondadori, 1985. – 395 p.
6. "Chi". – N.42. –10, 2004.